

1
23
24
25
26
27
28
29

1705

23^a =^e Thomaeus, Christianus: De fortuna ex fidei Christi.

novam presentando 5 1/2 Impf.

24^a =^d Thomaeus, Christianus: De origine successionis testa-
mentariae 7 1/2 Impf.

25^a =^d Thomaeus, Christianus: Prima institutio successionis testa-
mentariae apud Romanos. 4 1/2 Impf.
T. 7 B. C. 2. 174 4

26^a =^d Thomaeus, Christianus: De usu practico doctrinae
supplementum juris Romani de culparum praescri-
ptione in contractibus. 1705 & 1731.

27^a =^{b, c} Thomaeus, Christianus: De sensu legis decemvales
hexametrical. 3 Impf.

28^a =^b Thomaeus, Christianus: De templariorum equitum
ordine sublato 2 1/2 Impf.

28^b = Thomaeus, Christianus: De templariorum equitum
ordine sublato.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Halle, Diss. 1705

(T-2)

Spl. 1705 23/12. 6
DISSERTATIO JURIDICA
DE
TORTURA
EX
**FORIS CHRISTIANO-
RUM PROSCRIBENDA,**

Von
**AbSchaffung der Tortur in denen Christ-
lichen Gerichten,**

QUAM
PRÆSIDE
CHRISTIANO THOMASIO,
JCTO, S. REG. MAJ. BORUSS. CONSILIARIO, PROFESSORE PUBL. ET FA-
CULT. JURID. DECANO,
IN ALMA FRIDERICIANA
Anno 1705. Mense Jun.
RESPONDENDO PROPUGNAVIT
MARTINUS BERNHARDI,
POMER.

HALÆ SALICÆ, EX OFFICINA HENDELIANA, MDCCXLIII. (5)

DISSERTATIO JURIDICA

T O R T U R A

EX

FORIS CHRISTIANO
RUM PROGRHEBDA

1701

CHRISTIANO THOMASIO
IN SALINA FEDERACIA

1701

CHRISTIANO THOMASIO

IN SALINA FEDERACIA

IN SALINA FEDERACIA

1701

MARTINUS BERNHARDI

1701

IN SALINA FEDERACIA

PRÆFATIO.

Quanta semper ac quam gloriosa veterum Istorum prudentia ac scientia fuerit, pleni sunt omnes libri, plenæ sapientum voces, plena exemplorum vestustas. Cicero enim parens ille Sapientiæ in Lib. de Orat. ipsorum domos oracula civitatum appellat: unde etiam illorum responsa, Collectanea atque Digesta, maximam ab Imperatoribus auctoritatem acceperunt. Verum, quemadmodum (ut venuste loquitur Imperator *L. 2. §. de veter. jur. evucleand.*) in nullo aberrare, seu in omnibus irreprehensibilem esse, divinæ utique solius, non autem mortalis est constantiæ; ita & nusquam in colligendis atque componendis Romanorum Legibus, Ictos aberasse atque irreprehensibiles esse, nemo mortalium asseret, nisi sese pariter aut in jure nostro hospitem, aut adulatorem nimium manifestaverit. Legum illarum vero, a quibus æquitas aut sana ratio exulat, seriem hic contexere

P R Æ F A T I O.

neutiquam in animum induxi; attamen ab æquitatis tramite sæpe veteres deviasse Jctos; quin vel unicum illorum funestum de tortura inventum, instar omnium satis superque fidem faciat, nullus equidem dubito. Per torturam enim miserimis Reis incertis hætenus & nondum convictis tales, plerumque infliguntur pœnæ, quæ atrocitate sua superant illas, quibus ejusdem criminis Rei, si plene convicti essent, afficiendi forent. Vix enim imo vix est, ut cruciatus ac per consequens pœnæ, quæ ex inflictis tormentis in hominum corpora redundant, cum mortis angoribus comparari valeant. O nimis impia in plectendo perversitas! Quid injustius? quid vel ab æquitatis umbra adeo abhorrens excogitare datur unquam? quam miseros mortales, qui adhuc insontes sunt, excarnificare pœnis tam truculentis, ut vel earum meminisse, animus, cui parum adhuc humanitatis sensus superest, horrescat, luctuque refugiat. Clare vero, ut hujus meæ assertionis veritas elucescat, torturam in primo capite Dissertationis meæ ad Juris Civilis regulas explorabo: in secundo vero capite illam rationis ac æquitatis lance trutinabo. Tu vero benevole Lector, rejecta præconcepta opinione hoc legas, & contra dissentientium morsus defendas.

SYNO-

SYNOPSIS.

CAPUT I.

Torturæ Præxin Jure Civili & Moribus comprobata continens.

- §. I. *Judicia quadam doctorum Virorum de tortura. Sententia nostra de tortura.* §. II. *Prærequisita quadam tortura: de personis torturæ subjiciendis: de testibus torturæ subjiciendis.* §. III. (a) *Eximuntur quadam personæ ob dignitatem (b) ob ætatem (c) ob judicii vel corporis defectum, vel ob aliam justam causam. Neque terreri possunt personæ, quæ torqueri prohibentur, exceptis nonnullis. Impuberes & Seniores leviter terreri possunt.* §. IV. *De causis sive delictis ad torturam sufficientibus.* §. V. *De indiciis ad torturam aggravantibus. Tortura est tantum subsidiarium medium eruende veritatis. Judex ex personis locisque suspectis, vel ex vita indicia determinare debet. Unum indicium speciale, si generalia non concurrant, vix sufficit ad torturam.* §. VI. *Unus testis immediate de delicto deponens, vix solus aggravat ad torturam.* §. VII. *Designatio vulnerati auctoris vulneris, non sufficit ad torturam. Nec Rei nominatio correorum sufficiens indicium est. Generalia concurrere debent indiciis.* §. VIII. *Propria confessio extrajudicialis facti non sufficit. Nec res furtiva, sive instrumentum penes aliquem inventum, sufficientia singularim sunt indicia.* §. IX. *Fuga quoque sola sive ante, sive post L. Contestatam instituta haud sufficit.* §. X. *Forma, secundum quam praxis torturæ instituenda. Ita tortura instituenda, ut salvi evadant torti. A suspectissimis & timidioribus incipiendum.* §. XI. *Observationes quadam circa torturam notanda hic exponuntur. Qui torturam perpressus, nihilque confessus a crimine non ab instantia solum absolvendus est.* §. XII. *De corpore delicti, antequam ad torturam provolandum, constare debet. Soli reorum confessioni non est credendum. A tormentis non est incipiendum, alias confessio extorta pro nulla habenda, & Judex insuper puniendus. Ante torturam reo communicanda sunt indicia, an illa elidere possit.*

CAPUT II.

Torturæ moralitatem & injustitiam continens.

- §. I. *Primum argumentum contra torturam pugnans, desumptum est ab injustitia ejus. Duo præcipue circa torturam hic veniunt observanda.* §. II. *Multi nocentes patienter torturam sustinent, nihilque consentiunt, & sic injuste absolvuntur. Exempla quadam illorum, qui torturam perpressi, & sic injuste a crimine absoluti sunt.* §. III. *Multi innocentes ad evitandos cruciatus sepius consentiunt delictum, quod nunquam commiserunt.*

SYNOPSIS.

miserunt. Extorta confessione multi innocenter condemnantur ad mortem. Iudex de crimine commisso non potest per torturam certior fieri, quam antea erat. Mentitur, qui pati potest, mentitur, qui non potest pati. §. IV. Quæstio omnibus tyrannis præbet occasionem sub specie justitiæ in subditos seviendi. Potentioribus in quacunq̃ Republica præbet viam torture innocentes & sibi invisos nocendi. Exemplum Cræteri, qui per torturam a gravi præsentia Philotæ sese liberavit. Apud Pontificios tortura est optimum remedium viros pios & probos, & Patribus invisos, sub prætextu, hærescos & magia e Republica tollendi. Et privati privati quoque per torturam nocere possunt. §. V. Carnifex hic Judici in applicandis instrumentis fucum facere potest. Juri naturali per tormenta vis inferitur. Sui ipsius proditor reus constituitur. §. VI. In sacra Scriptura nullibi hujus truculentæ torture mentio fit. Deus in rebus dubiis probandis judicem relegat ad testes & argumenta, unde torturam tacite videtur prohibere. Resolvitur argumentum a potionem amarâ desumptum. Differentiæ præcipua inter torturam & potionem amarâ recensentur. Resolvitur argumentum a Paulo desumptum. Tormenta non ideo ex foris nostris exstirpanda, quia illorum in sacra Scriptura nulla fit mentio, sed quia æquitas Christiana in illis exultat. §. VII. Tandem probatur, quod Christianos non deceat ex duabus causis torturam in suis adhibere foris. Prima est, quod a ferocioribus ortum traxerit. Secunda est, quod licet Romani ferocioris indolis essent, tantum in servos primo adhibuerint, servis nulla sit at injuria. Liberis vero hominibus sit injuria, si injuste torquentur, ergo inde concluditur, quod tortura ex foris Christianorum longissime sit proscribenda. §. VIII. Resolvuntur argumenta, quæ a dissentientibus pro defendenda torture proponi solent. Resolvitur argumentum ab obligatione Juris Romani desumptum. §. IX. Resolvitur argumentum a necessitate rei desumptum. Probatur, quod tortura sit fallax inquirendæ veritatis medium. §. X. Provocatur ad refutandum dissentientium opinionem, ad mores aliorum populorum, penes quos nulla torture praxis superest. Sicuti post perpetratam torturam reus, licet vere crimen commiserit, absolvendus, ita etiam in delictis occultis absque torture procedendum. DEO rerum Scrutatori occultorum delictorum vindicta est committenda. Probatur, quod omnis corporis cruciatus pœna sit, & quod sic suspecti puniantur, quod tamen injustum. §. XI. Objicitur a dissentientibus, quod per torturam obscura sæpius delicta detecta sint. Experiencia a contrario dissentientium argumento opponitur. Delicta sacre Scripturæ adducuntur, ubi Deus malum, quod impiis minitabatur, ex hac causa remittebat, quia pauci adhuc inter illos essent justî.

DISPUTATIONIS INAUGURALIS JURIDICÆ
DE
TORTURA EX FORIS CHRISTIA-
NORUM PROSCRIBENDA.

CAPUT I.

*Torturæ Praxin Jure Civili & Moribus
comprobatam continens.*

§. I.

AUspicaturus materiam de tortura cum *Anton. Math. de Crimin. L. 48. Tit. 16. cap. 5.* dicendum arbitror: torturam non esse legitimam & juri divino & naturalis consentaneum exprimendæ probandæque veritatis modum tam certum est; quam evidenter constat, hanc periculosam & fallacem probandi rationem in jure nostro civili aliquando permitti. Quod etiam sua sententia confirmat *Ludov. Vives ad Augustin. de Civitat. DEL Lib. 9. cap. 6.* dicendo: *His torquemus homines, ne insontes moriantur, ut magis nos eorum misereat, quam si morerentur: adeo graviora sepe sunt tormenta, quam mors.* Cicero quoque in *Orat. pro Cluent.* dicit: *In questionibus non id agi videtur, ut verum inveniantur, sed ut aliquid falsi dicere cogantur, qui torquentur.* Quod & insuper ipse *Augustinus de Civitat. DEL* confirmat, dicendo: *Quid cum in sua causa quisque torquetur, & cum quaeritur, utrum sit nocens, cruciatur; & innocens luit pro incerto scelere certissimas penas, non, quia illud commississe detegitur, sed quia non commississe nescitur, & sic ignorantia Judicis plerumque est calamitas innocentium.* Ipse *Ulpianus quoque L. 1. §. 23. ff. de quest. hoc* aliquo modo fateatur, dicens: *Etenim res fragilis est tortura & periculosa, & qua veritatem fallat.* Ego vero ut hic in limine statim,

statim, quid de hac fallaci probatione sentiam, candide fatear: Injustam, iniquam, fallacem; insignium malorum promotricem, ac denique omni divini testimonii specie plane destitutam esse hanc violentam torturam, & proinde ex foris Christianorum rejiciendam, intrepide assero. Sed ut ordinem in Præfatione præfixum sequar, in primo Capite torturam quatenus LL. civilibus comprobata est, tractabo; in secundo vero capite illa, quæ pro hujus carnificinæ usu stabilis ab illius fautoribus in medium proferuntur, refutabo.

§. II.

Questionem vero ut aliqua definitione, uti mos est, describam; nihil aliud ea est, quam violenta veritatis per tormenta facta inquisitio. Possem nunc definitioni huic quædam de illius origine atque significatione adjicere. Sed ne longius, quam par est, a scopo discedam, hic statim produciam illud, quod Judex cautus juxta normam Jure Civ. præscriptam, in imponenda quæstione, animo suo præagitare debet. Et quidem primo cujusnam conditionis homines tortura subijci deceat? (2do) in quibus delictis aliisque causis ad illam provocandum? (3) ad quænam signa vel indicia quæstio decernenda. (4) quousque aut quomodo in infligendis tormentis procedere integrum sit, & denique ultimo, quænam specialia Judici circa torturam observanda. Primum itaque, quod Judex observare debet, est personarum conditio. Initio enim apud Romanos hujus severioris examinis objectum tantum erant servi; Et quidem non solum ob propria delicta, sed etiam in alios, non vero in dominum, exceptis quibusdam delictis, torquebantur, *vid. Anton. Matth. L. 48. Tit. 16. cap. 2. num. 3.* Deinde ad liberos quosque homines, qui humilioris ac inferioris conditionis erant, severior hic progressus extendebatur. Inter quos tamen illud discriminis notandum, ut, qui vilioris conditionis, simulque infamia notati, non minus tanquam testes, quam ac si ipsi forent Rei, tormentis sese subducere potuerint, quod tamen hodie secus in illæ famæ, quantumvis tenuioris fortunæ hominibus, qui non, nisi ipsi Rei, quæstionem experiri tenen-

tenentur, si modo testimonium dicturi non vacillent, *L. 15. pr. ff. de quest.* Hæc vulgo lex tantum loquitur de illo casu, si in testimonio dicendo non vacillent: hinc a contrario sensu colligitur, quod, si vacillent, possint torqueri. Item si variant: licet enim hæc inter se distincta sint, attamen idem est variationis, quando quis dissimilia dicit; & vacillationis quando quis hæsitanter respondet, effectus, *vid. Brunm. ad L. 15. h. t.* Ratio est: quia Judex super tali testimonio alias nullam sententiam, nec pro innocentia, nec pro rei condemnatione ferre potest. Cum vero alterutrum detegi Reipublicæ, maxime in criminibus interficit; sequitur omnino, varium & mutabilem testem, si ipsi ad huc interfuerit, leviter torqueri posse, *L. 18. §. 3. h. t. conf. L. 16. ff. de testib.* Perilium etiam modo tam masculos, quam feminas ad torturam rapi posse sine distinctione, certum est; modo justis ex causis non excipiantur.

§. III.

Eximuntur vero a tormentorum cruciatibus (1) dignitatis erga homines illustres, Senatores. Viri clarissimi & eminentissimi, eorumque liberi ad tertium usque gradum *L. 11. C. de quest.* Deinde etiam milites non ignominiose ab exercitu missi huc referendi sunt, *L. 8. C. de quest.* Ob paritatem quoque rationis huic Catalogo inscribendi videntur *arg. l. 8. ff. h. t.* Doctores, Advocati, Studiosi &c. *vid. Brunnem. Proc. Crim. cap. 8. m. 5. §. 23. 24. &c.* Hoc vero privilegium cessat in criminalibus atrocioribus, ut crimine læs. Maj. *l. nullus C. de Crim. Majestaz.* Homicidii, *Carpzov. part. 3. quest. 18. num. 89.* Sodomitæ, adulterii, &c. Cessant quoque hæc privilegia dignitatis, cum quis ita se gessit, ut vita professioni sive dignitati contradixerit; quia sic dignitas vitiiis obfuscata est; *Zanger. cap. 1. num. 86.* Tiraquell. *de Nobil. qu. 22.* (2) eximuntur quidam ob ætatem tam teneram, quam decrepitam *L. 10. 15. §. 1. ff. de quest. L. 1. §. 33. de Scro Sylam.* ubi impuberes dicuntur exempti. Dicuntur autem hic non tantum impuberes, qui doli incapaces; sed omnes, qui annum quatuordecimum nondum egressi sunt; Errant itaque illi, qui cum magno Cujacio illos tantum modo

B

impu-

impuberes, qui doli adhuc incapaces sunt, non torqueri posse contendunt: Lex enim *l. §. 33. Scii. Syllan.* disertis verbis docet, impuberes non torqueri, terreri vero & habena vel ferula cædi, non esse insolitum. Quod privilegium etiam non injuste ad Seniores & magnæ ætatis homines extenditur *arg. L. 3. §. 7. ff. ad Scium Syllan.* Militat quippe pro senibus, utpote bis pueris, eadem ratio, quæ pro impuberibus certat. Idem privilegium quoque extendendum ad Melancholicos per tradita Carpozovii *qu. 18. n. 8.* ut & ad surdos & mutuos natura tales, *arg. L. Discretis 10. C. qui testament. fac. poss.* Et hoc non solum ideo, quia plerumque fatui, sed etiam, quia regulariter nulla ab iis expectari certa confessio potest, frustra vera expectatur, quod sperari non potest, & licet per signa veritas iis exprimi possit, non tantum circumstantiarum esse potest, certitudo Zanger. *de quest. cap. 1. num. 44.* Carpozov. *quest. 18. num. 21.* Summa denique ratione hic propter corporis constitutionem excusatur mulier prægnans, quamdiu uterum gerit. *L. 3. ff. de Pan.* Facili enim negotio, aut foetui, aut ipsi mulieri gravidæ per torturam exitiale quicquam infligi potest. Tandem etiam Doctores communiter hic recensere solent multifarios morbos, qui a tormentis mortales reddunt liberos, de his vid. Paul. Zach. *de quest. L. 6. Tit. de Torment.* ad quem B. L. brevitatis ergo remitto. Solet vero communiter circa hanc materiam quæri, an saltem, qui torqueri nequeunt, sive simplicibus minis, sive ipsos ad locum, ubi tortura peragi solet, adducendo, seu de facto equuleo imponendo, terreri non integrum sit? Hic vero Resp. sub distinctione, & quidem ita: ut quosdam terreri permissum, quosdam vero non magis terreri, quam torqueri fas sit: unde fluit, quod tormentorum terrore (1) percellere non liceat illos, quos a quæstione liberat dignitas Anton. Matth. *de Crimin. ad Tit. de Question.* (2) neque illos facile perterrendos esse, quos corporis imbecillitas torturæ subijcere dissuadet, Jcti asserunt. Unde Anton. Matth. *cap. 2. de quest.* expresse docet; mulieres prægnantes quemadmodum neque torquendas, ita nec quæstionis terrore percutiendas esse.

esse. Terreri vero, qui posse creduntur, sunt tantum impubes & senes, *arg. L. 1. §. 33. de Scio Syllan. L. 15. §. 41. ff. de injur.* quem tamen terrorem tantum levem, & a quæstionis praxi remotissimum esse oportere LL. jam citatæ ut & ipsa ratio postulat. Terror enim inculsus puero aut decrepito, periculo haud vacat; facile enim pueri terroribus percussi in epilepsiam aliaque mala incidunt, senes vero in apoplexiam aut alium animi defectum. vid. Paul. Zach. *qu. med. leg. lib. 6. tit. 2. de Medic. err.*

§. IV.

Huc usque de personis actum, postulat nunc præfixa Disputationis ratio, ut, quænam causæ seu delicta torturæ locum faciant, examinem. Causæ vero, quæ pro ratione personarum ad torturam viam sternunt, variæ sunt; servi etiam in causis civilibus non minus, quam in criminalibus olim torquebantur, *l. 9. ff. de Quæst.* & hoc non solum obtinebat in propriis, sed etiam alienis, exceptis domini causis: regulariter enim contra quem, quis non admittitur tanquam testis, in illius caput quoque non potest torqueri. Liberos vero homines non nisi in criminalibus & quidem in delictis atrocioribus, tantum torqueri solitos fuisse liquet ex *l. 8. & 9. §. fin. ff. de Quæst.* nisi cum causa civili concurrat delictum aliquod: ut si mercatori, qui non solvendo est, dolo malo in fraudem creditorum pecuniam, sive rationes supprimat; tunc enim non solum ipsi rei, sed & testes veritatem malitiose supprimentes, licet sint liberi homines, leviter torqueri possunt, præsertim si veritas aliter haberi haud possit; Interim tamen constat, quod non in omnibus delictis, sed tantum in illis, quorum pœna vel ultimum supplicium, vel ad minimum corporis afflictiva est, tortura locum habere possit. Equidem ad curam hoc proprie Collegiorum pertinet, distinctionem delictorum adhibere in distanda tortura: Interim tamen & Judex etiam hoc nosse debet, ut qualitatem criminis bene in actis deducat, quo postea Jurisperiti scire possint, quænam pœna isti delicto competat, & an sic per consequens tortura locum habet. vid. Brunnemann. *in Process. Crimin. cap. 8. m. 5. §. 20.*

§. V. *In decernenda porro quaestione Judici quoque ratio habenda est signorum sive indiciorum reum prementium, quæ legitima qualitate & iusto numero torturam præcedere debent. Non enim a tormentis initium sumendum esse, ipse JCtus Ulpianus l. i. ff. de quest. docet. Deinde etiam plenæ probationes, quibus reus convincitur potius, quam suspectus redditur, ex catalogo indiciorum expungendæ sunt; vero similia etiam non apodictice concludentiæ argumenta torturam præcedere fas est. Hinc illorum sententiæ nequiquam subscribo, qui reum, quamvis testibus vel argumentis luce meridiana clarioribus convictum, torturæ subjiciunt, ideo, ut per illam, ex proprio ore, sceleris confessione extorta, appellationis beneficio privetur. Tortura enim non est remedium ordinarium extorquendi veritatem, sed potius extraordinarium sive subsidiarium, cujus proprius & unicus tantum finis, rei dubiæ confirmatio est: Obtento vero sine non opus amplius est, ut de mediis solliciti simus. Quis itaque mortalium non cernit, ad rem hanc periculosam irreligiosamque non esse properandum, quamdiu remedium magis securum superest? Unde etiam si alter adhibetur, poenam magis, quam veritatis indagacionem sapit, vid. Brunnemann. cap. 3. m. 5. §. u. Indiciorum quidem, quæ ad torturam viam sternunt, vastissimus sese hic pandit Oceanus. Sed missis illorum tam definitionibus, quam divisionibus, quas magno numero DD. tradunt passim, duo hic saltem indiciorum prærequisita examinabo. Primum itaque est, quod indicia ad torturam aggravantia debeant esse verosimilia, l. 8. §. 1. C. de quest. & quidem tam verosimilia, ut nihil aliud, quam rei confessio deesse videatur, l. 1. §. 1. ff. de quest. Talia vero quanam sint accurate delineare, hoc opus, hic labor est! Prudentis itaque Judicis arbitrio hæc decernenda committere, quam specialem hic præscribere regulam, longe tutius arbitror. Unde ejusmodi Judicem Peretz quoque monet, quod recte fecerit, si indicia, argumenta & præsumptiones ex personis locisque suspectis desumat; item ex tempore, ut si alia hora, in qua*

in qua occisus inventus, quis visus sit fugere stricto gladio: Magnam denique facultatem æstimandi præbet vira antea cta, conversatio sive consuetudo illorum, quibus is, cui adhibenda sunt quæstiones, quotidie conjunctus fuit. Alterum porro prærequisitum indiciorum est, quod unum indicium licet gravissimum & crimini proximum, ad didandum torturam non sufficiat, sed quod semper plura adesse debeant. Unum enim sæpissime fallere potest, quapropter, cum hanc periculosam examinandi viam non calcandam dixi, nisi iudiciis verosimilibus postulantis; hinc satis apparet, unum utpote sæpe fallax & erroneum indicium haud sufficere ad torturam. Leges insuper, si consulamus, nec istæ illud, quod hic assero, dissuadent: Semper enim de iudiciis sive argumentis in plurali non de iudicio in singulari loquuntur, vid. *l. 1. §. 1. l. 19. §. 1. l. ult. ff. l. 3. l. 8. C. de Quæstion.* Sed quia hac in re non omnes consentiunt, hinc in sequentibus pauca tantummodo tangam, non pertractabo; quia pagellarum angustia hoc vix permittit.

§. VI.

Solet itaque a DD. hic quæstio moveri, an non unus testis tantæ efficaciam sit, ut ad quæstionem reo imponendam sufficiat? quod negandum esse auro. Nec juvat hic differentiarum distinctio inter illum testem, qui de nudis tantum iudiciis deponit; & illum, qui se reum ipso actu crimen committentem vidisse testatur; adeo quidem, ut priori casu ad minimum duos testes desiderari constentur, posteriori vero unum de ipso actu deponentem sufficere posse putent. Quam distinctionem plurimis arridere video DD. sed minus recte meo iudicio; Quandoquidem absque piaculo Jctis non licet quicquam Legibus addere, nec detrahere, cunctas vero Leges, quotquot huc spectant, de numero indiciorum in plurali mentionem injicere, mox vidimus. Deinde etiam minusquam talem distinctionem in jure reperire datur, hinc certe illorum DDrum placitum, tanquam Legibus destitutum, illamque inter testes distinctionem, tanquam ex solo illorum ingenio natam non admittendam esse, satis liquet. Ast re-

gerunt dissentientes, quod tamen in *Artic. 39. C. Crimin.* expresse dicatur, unum testem esse sufficientem ad reum equaleo imponendum: Sed ille articulus ex proxime antecedentibus explicandus & ita limitandus, si nempe generalia quædam indicia simul concurrant & contra reum militent. Et sic ego quoque admitto, quod unus testis sufficiat, utpote si talis persona sit, de cujus malitia ex vita antea acta, sufficienter jam constat &c. Porro etiam ex *l. 1. §. 2. ff. de Question.* præluceat; quod argumenta, priusquam ad torturam provolandum, tam clara esse debeant, ut sola rei confessio abesse videatur. Quis autem unquam dixerit, per unum testem ita convinci reum, ut sola ipsius desit confessio? Non frustra DEUS T. O. M. dixisse credendus, non in unius ore, sed ad minimum duorum vel plurium consistere omnem veritatem, *Deut. cap. 19. vers. 15. Matth. 18. vers. 16.* Ipse Paulus *Actus in l. 20. ff. de Quest.* torturam de ancilla instituendam ad unius hominis testimonium illicitam quoque pronunciat. Videamus ipsa legis verba in fin. *Procurator questionem de ancilla habuerat. Hoc cum ex appellatione cognovisset Imperator, pronunciavit, questione illicite habita, unius testimonio non esse credendum, ideoque recte provocatum.* add. Gothofred. in Not. ad h. Leg. ut & *L. 9. C. de test.* ubi expresse dicitur; Simili modo sanximus, ut unius testimonium nemo iudicium facile patiaturs admitti, in quacunque causa.

§. VII.

Quæri a DDibus quoque solet, an non saltem ille, qui a vulnerato in agone designatus est auctor vulneris lethiferi, quæstionibus possit legitime tradi? Dubitandi hæc adest ratio, quod vix in instanti mortis periculo mentiri præsumendus, sed potius propriæ salutis memor credendus sit homo moribundus, *arg. l. fin. de Leg. Jul. repetund.* Verum, quia non omnis moriens est Joannes Baptista, hinc vulnerati nominationem non possum, tanquam prægnans indicium ad torturam admittere. Vidimus enim jam antea ad unius hominis testimonium neminem esse torquendum; quis vero adeo cæcutit, ut non videat, hic tantum adeste unum testem, & quidem in

in propria causa testimonium præbentem? Unde satis prudenter monet Ulpianus, si quis moriens dixisset sibi a servo vim mortis esse illatam, non esse credendum domino, nisi hoc postea ab hærede probari poterit. Acriter hic quoque inter DD. res disputatur, an non, si reus aliquem delicti participem nominet ista, nominatio sufficiens sit ad torturam gravamen? quod expresse nego: Experientia enim vel millies sane comprobavit, a reis seu ultro confessis, seu legitime convictis, nominatos fuisse quosdam delicti consortes, quorum sero postea detecta fuit innocentia. Neque hoc mirum videtur, quia semper solamen reorum est, socios habuisse malorum. Quia imo nec defuere Rei (quod ex *l. fin. C. de accusation. satis colligi potest*) qui eo impietatis proveci fuerunt, ut illos, quos odio prosequerentur, ad opportunam de illis sumendam vindictam, facinoris sui coadjutores nominare haud dubitarint. Notaru digna est historia, quam hujus rei refert *Justin. l. 2. cap. 9. Hyp-pias*, cum Imperium paternum teneret, interfectorem fratris sui comprehendere jussit, qui, cum per tormenta socios cædis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominavit, quibus interfectis, quærenti tyranno an adhuc aliqui cædis conscii essent, neminem, ait, quem amplius mori gestiat, quam ipsum tyrannum. Talia itaque similiaque incommoda & absurda hæc in re prævidisse Imperatorem Antoninum, præsiadet mihi ipsius prudentissimum monitum: Convictis confessisque reis, ad societatem sceleris vocantibus eos, a quibus indicati, facile credi non oportet *l. 4. C. de Quest.* Vidimus itaque, quod hæc duo in hoc Spho descripta indicia singulatim non sufficiant ad reum torturæ imponendum, nisi simul generalia quædam concurrent indicia; quod nempe ille, qui indicatus est, semper in societate Rei fuerit, vel alias homo perfrictæ frontis, cujus vita antea loco indicii generalis esse potest.

§. VIII.

Denique inter DD. quæstio circumfertur, an non indicium sufficiens sit ad torturam propria confessio, extrajudicialiter facta? quod negandum esse puto, nisi ex aliis circum-

cum-

cumstantiis simul enarratis, contrarium præluceat. Quod etiam affirmant Anton. Matth. *ad Tit. de Quest. cap. 3. num. 16.* & Wissenbach. *ad Tit. de Scto Turpill. num. 8.* dicendo: Quod ille, qui animo minus serio, aut ostentationis magis, quam semetipsum accusandi & onerandi causa, quædam effatiit, non sit rapiendus ad quæstionem. Edocet enim quotidianus rerum eventus, ut illi, qui imbelles, rebusque gerendis maxime inepti sunt, ingentia sese perpetrasse crimina, passim inter socios gloriantur; haud alium sane in finem, quam, ut dum actualia suæ imaginariæ fortitudinis specimina dare, aut corpus illorum imbecille aut meticulosus eorum haud ferat animus; saltem per inanem ejusmodi jactantiam, sese strenuissimos heroes, aliis summa ope persuadere nitantur. Quæ profecto similesque ostentationes, tanquam argumentum ad torturam decernendam haud sufficere possunt. Ille vero qui facinus, appositis certis circumstantiis, in judicio confitetur, tanquam satis convictus non ad torturam, sed ad pœnam promeritam trahendus est. Tandem ad torturam quoque singulatim sequentis non sufficiunt indicia: utpote si res furtiva penes eum, qui suum autorem non nominare sive laudare potuit, inventa; aut si instrumentum, quo mediante delictum commissum, penes aliquem inventum; Facili enim negotio contingere potest, ut viri morum probitate conspicui, aliquid in foro publico a venditore ignoto emant, cujus autorem postea nominare haud valent. Quoad secundum etiam versutus nebulo non difficulter securim, gladium, vel aliud quodcunque fuerit instrumentum, inscio domino subducere eum in finem potest, ut illis delictum committat, & sic postea suspicionem ex illo instrumento desumptam, in dominum derivet, &c.

§. IX.

Ultimo, denique loco inter Doctores quæstio ventilari solet, an fuga ad torturam efficax sit argumentum, me autem in illorum Doctorem sententiam ire præbet æquitas, qui nullam fugam sive ante, sive post accusationem institutam, satis indicium ad torturam judicant. Sibi enim, viteque suæ matura consulere

fulere fuga, sæpenumero vel innocentissimis conducere magis, quam sese Judicium sævitæ, inimicorum potentia, testium improbitati, iudicii incerti aleæ & denique carceris molestia committere, quis inficiabitur? Unde etiam Alcibiades ab Atheniensibus ad causam capitis dicendam vocatus, dixisse fertur: *Stultum est, fuga sibi non consuleve, cum fugere liceat.* Scimus enim, quam meticolosa res sit, ignorantia iudicium, vel Advocatorum malitia suam committere vitam. Cæterum & innumera pene alia indicia ad torturam singulatum sufficientia, narrantur a Doctoribus, quæ omnia hic specialibus enodare, instantis itineris adventus haud permittit. In genere tamen ex iis, quæ antea prælibavi, satis apparet, nullum horum omnium per se satis validum ad torturam esse, nisi simul generalia quædam indicia, ex conversatione, vita, malitia, vel aliis circumstantiis Rei desumpta simul concurrant.

§. X.

Lustratis sic personis, quibus: Causis, seu delictis, in quibus iudiciis, denique ad quæ tortura dicitanda: tandem præfixus Disputationis ordo flagitat; ut formam modumque, juxta quem praxis tormentorum instituenda, paucis tantum (quia aliorum Doctorum scripta satis hac de re loquuntur) intueamur. Varios vero si pensitemus modos, quibus tormenta infligi solent, illos tanto numero, diversas apud Gentes longe abhinc crevisse comperimus, ita ut in illis enumerandis longe scilicet initium quam finem assequi detur. Unde & B. D. Græv. vere dixit, *plura esse tormentorum genera, quam corporis humani membra*; Sexcenta enim *l. 1. cap. 4. de Tor.* nominatus Autor refert ingeniosa hujus carnificinæ instrumenta; quæ tamen brevitatis studio, silentio transeo & hoc tantummodo dico, quod si impossibile sit, hunc irreligiosum extorquendæ veritatis modum, ex Foris Christianorum rejicere; ut tamen Iudices, quibus adhuc Christianum pectus est, eo respiciant, quo ita tortura miseris applicetur Reis, ut postea, si innocentes inveniantur, salvi evadant, atque victum & amicum sibi suæque familiæ acquirere valeant, *l. 7. l. 10. l. 18. ff.*

C

b. iii.

b. iii. Salvus autem ille demum intelligitur, qui nec vitam, nec membrum corporis, nec sanitatem, nec vires ad vitam postea sustentandam necessarias, amisit. Arator enim vel faber, si fuerit tortus, quis illum dixerit saluum? si ita sub tormentis vires ejus fractæ, ut operis diurnis familiam conservare haud possit. Melius ergo est, ut Judices hic in defectu quam in excessu peccent; Quo vero hac de re securiores esse possint, non statim a prandio, vel post sumtum largiorem cibum aut potum (quia periculosior pleno ventri est distentio) provolare debent. Ordinem insuper leges Judici commendant: non enim promiscue a quocunque initium sumendum, sed a suspensissimo, in quo Judex facillime inveniri posse verum crediderit, incipiendum *l. 1. §. 2. ff. de quest.* porro leges suadent, ab eo incipiendum quoque esse, qui timidior est, vel teneræ ætatis videtur, præsertim si æque gravia indicia contra illos militent; *l. 18. pr. ff. h. t.* Unde liberi prius, quam parentes, scæminæ prius, quam masculi, torquendæ sunt &c.

§. XI.

Tandem etiam Judex suas observare debet partes, si Reus aut crimen confessus, aut sine confessione cruentum hoc examen perpeffus est. Primo casu ita Judici procedendum, ut scilicet Reus ab equuleo remotus, sine ullo tormentorum apparatu interrogetur, sicque exploretur, num in illa confessione perseveret, num vero eandem recantet? si extra vincula ac dolores constitutus, illud, quod sub tormentis confessus est, asseveret, condemnari potest, modo circumstantiis assignatis veritas confessionis confirmetur. Si vero confessionem sub tormentis factam iterum, doloribus exemptus, retractaverit, iterari potest quæstio; quæ si altera vice reo extorta, eodem modo, quo mox dixi, absque tormentis examinandus est; Quod si iterum recantaverit, tertia quoque vice in illum tortura decerni solet. Si vero post tertiam vicem dicta sua reclamet, non iteranda esse tormenta communior & receptorum DDrum opinio est; quia ab infinito natura & Jurisprudencia abhorrent. vid. Brunnemann. *in Comment. ff. ad l. 16. §. 2. h. t.*

Secun-

Secundo casu vero, si constanti & immoto animo crimen patraf-
 se inficias iverit, nec illum dimittere potest Judex; repeti nam-
 que posse quæstiones Divi fratres rescripserunt *l. 16. pr. ff. de qu.*
 Hoc vero ita restringendum, si nova superveniant indicia. vid.
Clar. §. fin. quæst. 64. Farinac. quæst. 38. num. 88. Priora vero
 indicia hic non attendenda esse puto, quia per torturam pur-
 gata. Ideoque plane nova indicia hic requiruntur, quæ non
 tantum a prioribus specie diversa, sed etiam per se ad torturam
 inferendam sufficientia sunt, præsertim cum tortus pro se no-
 vam præsumtionem innocentia ex tortura consecutus sit, *l. 18.*
§. 1. de quæst. De repetitione plura non addam; si enim nova
 emergant indicia post torturam, super iis instituenda inquisi-
 tio, examinandus quoque inquisitus, audiendi sunt testes &
 tunc denique casus de novo ad Collegium Juridicum trans-
 mittendus, ut illud cognoscat, an nova indicia ad torturam sint
 sufficientia, nec ne. Post ter vero repetitam torturam haud
 facile resumit debet; sed tunc, sicuti plurimorum DDrum sen-
 tentia est, illum puto absolvendum esse, non ab instantia, sed
 ab ipso crimine *l. 4. C. de Edend. l. 7. de Accusation. l. 3 §. 1. de Præ-*
varicat. l. 4 §. 1. ad L. Jul. de adult. l. 47. de O. A. l. 5. de pæn. Pu-
 tant quidem alii, ejusmodi Reum tantum ab instantia absolven-
 dum esse, vel ut ipsorum verbis utar, rebus sic stantibus dimit-
 tendum esse, datis fidejussoribus de judicio sisti, quoties se si-
 stere jussus fuerit. Sunt & alii, qui sub repromissione Reum
 dimittunt, ita ut data dextra judicio sisti sub pœna convicti pro-
 mittat. His tamen non obstantibus contrariam sententiam
 veriolem esse puto, quia actore non probante Reus pure absol-
 vendus *l. 4. C. de Edend.* verbum vero *absolutionis* in rebus dubiis
 absolutionem potius a crimine, quam ab instantia significat.
 Deinde etiam, si ab instantia tantum absolveretur Reus, semper
 de salute sua incertus & anxius inter spem metumque penderet,
 quod tamen durum & inhumanum esset. Unde etiam Alcia-
 tus Vir maximus *ad l. 233. ff. de V. S.* errare scribit illos Judices,
 qui, si Reum convincere nequeant; eum rebus sic stantibus
 absolvunt; ut quandocunque, si vel minima conjectura exsur-

gat, illum in carcerem iterum detrudere possint. Adji-
cenda videtur quoque *L. ult. ff. de Calumniat.* ubi servus quoque tortus
absolvitur non rebus sic stantibus, sed ab ipso crimine: si enim
ab instantia duntaxat absolutus fuisset, non quæri de calumnia
accusatoris potuisset. Denique ejusmodi criminis, cujus quis
semel accusatus est, non potest iterum accusari, nisi novus ac-
cusator suum dolorem persequatur simulque doceat, prævari-
catione prioris accusatoris Reum absolutum esse, *L. 7. ult. iisdem
ff. de Accusat. l. 3. §. 1. ff. de Prævaric. l. 4. §. ult. ff. ad L. Jul. de
adult. &c.*

§. XII.

Coronidis loco Judex, quædam adhuc circa torturam ob-
servare debet. (1) Quod de corpore delicti, antequam de
tortura quærat, constare debeat. In occultis vero delictis
DDres admittunt validas præsumptiones. (2) Notandum hic
quoque, quod soli Reorum confessioni haud credendum, si
nulla probatio religionem cognoscentis instruat, *Zanger. cap. 5.
num. 69.* Præstat enim in dubio decem nocentes dimittere,
quam unum innocentem, confessum tamen, condemnare.
Unde etiam est, quod communiter, in ejusmodi occultis deli-
ctis, ubi de corpore delicti non certo constat, facilis lapsus fieri
soleat, præsertim in crimine Magiæ; de cujus existentia, an
nempe revera detur, jam non sollicitus ero; sed potius remit-
tam curiosum Lectorem ad Excell. Dn. Præsid. *Dissert. de crimin.
Mag.* Hoc tantum hic monebo Judicem, ut si ita in præjudi-
ciis hæreat, & tot præconceptis opinionibus obærcatus sit, ut
veritatem hujus rei agnoscere haud queat; solum legat verba
B. Brunnemann. in *Comment. ad L. 1. ff. de quest. §. 6. & 7.* ubi di-
cit, suspicor & ego, ob crimen Magiæ multas innocentes scæmi-
nas concremari; ex infirmioribus enim argumentis torture
subjiciuntur, unde metuendum, multæ præferant mortem ul-
terioribus tormentis, præsertim cum sub tormentis interdum
pereant. Utendum itaque in hujus criminis vindicta Judici-
ratione, nec ita ad torturam properandum; multo minus tam-
diu in tormentis detinendæ sunt miseræ scæminæ, donec ex do-
lorum

lorum impatientia tandem illis falsa confessio extorqueatur. (3) Observandum quoque, quod a tormentis non sit incipiendum, *l. 8. C. de quest. l. i. ff. de quest.* ideo enim inventa sunt, ut veritas, quæ aliter haberi non potest, ex illis inciaretur; unde & cæterarum probationum quasi subsidiaria vocatur, vid. *Goetz. Tom 3. Resol. cap. 13. num. 29.* *Carpzov. quest. 19. num. 65.* Si vero aliter extorqueatur confessio, nullius momenti illa est; Judex quoque, qui non servato ordine aliquem tormentis subijcit, tenetur reparare & satisfacere Reo, de damno, de injuria, de doloribus, de sumptibus, & denique de aliis incommodis. Capitali etiam judicio, Judex Reum dolose torquens & in tormentis enecans, subijciendus est, vid. *Carpzov. Pr. Cr. quest. 127. num. 3.* Nec urpheda obstat agendi torto, quia uti tortura, ita urpheda nulliter quoque a Judice exacta: Quo vero hoc periculum effugiat Judex, peritorum consilia adhibere debet. (4) Etiam addendum, quod Reo ante torturæ executionem, communicanda sint indicia, licet hoc non petierit, & videndum, an illa, dato termino ad perlustranda acta, possit refutare sive elidere, vid. *Anton. Matth. lib. 48. tit. 19. cap. 4. num. 3.* Quod requisitum tamen moribus magis, quam Juri Rom. suos natales debet. Jure Rom. enim testes palam & præfente Reo examinabantur, unde non opus erat communicatione; quod vero secus est moribus, unde hic necessario communicatio indiciorum observanda; solent equidem Judices hic cautela loco, Reo indicia denegare, ne processus inquisitorius difficilis reddatur; vel etiam Decretum de torquendo non palam interponere, ne appellandi occasio Reo detur, & ita sumtus processus multiplicentur: Sed iniquissima hæc est cautela, quæ Reo præscindit defendendi occasionem, unde B. Bruanem. Judicem bene monet, ut consulat peritiores, si ex justis causis appellationem Reo denegare velit, ne alias, si propria autoritate hoc fecerit, de crimine Syndicatus, periclitetur, vid. *Proc. Crim. cap. 8. m. 5. S. 39.*

CAPUT II.

*Torturæ Moralitatem & injustitiam
continens.*

Sic aspirante Numinis gratia absolvi torturam, & ejus praxin, quatenus Legibus civilibus & moribus approbatur. Nunc vero illam ad Legis Nat. ac sanæ rationis normam examinabo, ubi videbimus, quod indigna & refutatu perlevia sint argumenta, quæ, pro stabiliendo hujus carnificinæ usu, ab illius fautoribus in medium proferuntur. Uritaque illud, quod jam dixi, demonstrum; præcipua, quibus impugnatur, ac plane convellitur funestum hoc de tortura placitum, lustremus argumenta, illorumque, quibus alii id frustra tueri conantur, debilitatem pro paginæ angustia detegamus. Inter argumenta vero, quæ exitiale hoc de quæstione documentum summopere disuadent, in fronte hic sese offert summa ejus injustitia atque aperta iniquitas, quam omne torturæ exercitium, secum portet, necesse est. Certissimum enim est, & ex antea jam dictis patet, torturam esse medium inquirendi in crimen, quoad ejus autorem hæcenus dubium & incertum: Jam vero & ab altera parte non minus exploratum est, miseros Reos, de quibus an fontes, an vero infontes sint, nondum constat, in omni torturæ exercitio certissimis & indubitatis excarnificari cruciatibus. Poena itaque potius incerti criminis dicenda, quam medium inquirendæ veritatis: quia omnis corporis cruciatus, etiam si ante sententiam inferatur, poena est, Anton. Matth. *ad Tit. de quæst. cap. 5.* Verum enim vero omnis poenæ, si justa esse debeat, convictum Reum, vel crimen verum, ad quod coercendum adhibenda, præsupponit; cum vero, dum ad torturam quis abripitur, crimen dubium plane adsit, ideoque ratione istius, qui tantum suspectus est, revera crimen dici nequeat; Quo itaque æquitatis furo, quo rationis colore, crudelissimum hoc de tortura dogma, quo scelerum incerti Autores non modo certissimis, sed & plerumque longe severioribus, quam si revera convicti essent, poenis subjiuntur, defendi possit, ego haud

haud video. Duplici vero modo hanc torturam potissimum fallacem ac erroneam sæpe numero compertam fuisse, plurimorum sæculorum Scriptores memoriæ prodiderunt. Primo, quod haud pauci, qui criminis vere Rei, fortiter omnem torturæ ferociam perferant, atque ita quantumvis fontes, nihilominus legitime per illam absolvantur. Secundo, quod contra homines innocentissimi, crebris fallaciis & fraudibus miserrimum in modum opprimantur, atque iniquissime, ob confessionem vi extortam, ad mortem rapiantur.

§. II.

Quod itaque primo multi vim quæstionis omnem constanter perpeffi sint, nihilque confessionis ediderint, licet postea superadventientia indicia illos nocentes demonstraverint, in aprico est. Ipse etiam JCtus hoc, l. 1. §. 23. ff. de quæst. candidè fatetur, dicendo: plerique patientia sive pericia tormentorum, ita tormenta contemnunt; ut exprimi eis veritas nullo modo queat: alii vero sunt tanta impatientia, ut quodvis mentiri, quam pati tormenta malint; ita fit, ut etiam vario modo fateantur, ut non tantum se, sed etiam falsè alios criminentur. Sunt verba ipsius JCti in d. l. Quibus B. Brunnem. suam opinionem adjecit. in *Process. Crimin.* cap. 8. m. 5. num. 13. dicendo: Quæstio sane est res dira, corporibusque hominum admodum nociva & quandoque lethalis est, nihilque tam crudele & inhumanum, quam hominem ad imaginem DEI conditum tormentis lacerare, & quasi excarnificare; præsertim dum Judex post torturam non potest certior & securior de crimine confessio, in conscientia esse, quam ante torturam erat; qui mentiuntur, qui pati possunt, mentiuntur quoque, qui pati non possunt. Exempla multorum passim extant, qui delicta commissa non sunt confessi: Refert enim Tacitus lib. 4 Hispanum illum, qui Pisonem necaverat, conscios edere adactum, in mediis tormentis magna voce clamasse: frustra sese interrogari, nec ullam vim talem dolorem proferre, ut veritatem eliceret. Quam pertinaci quoque animo Epicharis mulier libertina, quam Nero, ratus muliebri corpus impar dolori esse tormentis dilacerare

rare iussit, spretis omnibus dirissimis quæstionum cruciatibus omnia pernegavit, quæ rogabantur, vid. apud Tac. *lib. 15.* Sed quid exemplis, jam temporis antiquitate pene deletis, recitandis me detineo: testimonia enim hujus rei etiam in patria mea obvia fuere; Ante aliquot annos enim Colbergæ honestus quidam vir, in suspicionem, ac si propriam uxorem occidisset, incidens, torturæ subiciebatur, nihil tamen sub dirissimis cruciatibus confitebatur; hic vero, si nocens fuerit, injuste ob perpeſſam torturam absolutus est: Si vero innocens, qualem iste miser & adversus quem, ob injuriam sibi illatam regressum sumere debet? Videt ergo Judex, quod frustra Reos indicibus gravatos, quæstionibus dari curet, & quod nec quicquam, hac torturæ praxi vindictæ publicæ consulatur, cum, nulla expressa per tormenta confessione, etiam juxta leges civiles haud puniri possint Rei: Imo vero vindictæ publicæ hoc in casu potius refisti, atque obicem poni, quis non cernit? quandoquidem ter tortus, & nihil confessus, absolvendus, & quidem non modo Jure Romano ab Instantia, sed ab ipso crimine, ut aliqui putant.

§. III.

Secundo quoque per torturæ praxin innocentes plurimi opprimuntur, ac perquam inique ad mortem rapiuntur: quod etiam confirmat Sulpit. Viêt. *in Infl. Orat.* dicens: Miserrime, pro dolor! per funestum hoc exercitium opprimuntur mortales, cum tormentis dirissimis, ac plus quam belluinis, adeo excarnificantur, ut crimen aliquod, ejus fortassis ne quidem unquam illis fuit cogitatio, sese commisisse mentiri, atque ita torti mendacio, suis cruciatibus finem quærere necesse habeant. Insuper quoque postea miseri mortales ita prius sub tormentis oppressi, tandem iniquissime ad mortem condemnantur, & sic postea unum absurdum sequuntur plura; Miseri enim mortales subitanea morte potius perire, quam recantando suam confessionem, iterum ipsa morte longe diriores tormentorum cruciatu subire, satius ac lenius ducant. Quod & Cicero *lib. 2. ad Herenn.* confitetur, dicens: Dolorem fugientes multum, in tormentis sæpe ementiti sunt, morique maluerunt falsum fatendo, quam

quam inficiando dolore. Ipse Beat. Græv. suo tempore jam exclamavit : Ah ! quantus eorum numerus , quam ingens eorum turba , quorum innocentiam crudelissime oppressit tortura. Certe tam frequentes olim ubivis locorum, hi fuerunt & adhuc hodie sunt abusus, ut vix describi possit. Seriem vero, illorum, per hanc immanem torturam, oppressorum, hic transcribere, nimis arcti, quibus inclusus sum, limites hujus Dissertationis respuunt. Videtis hac de re Valer. Maxim. *lib. 8. cap. 4.* P. Hoffm. *lib. 10. Histor. Belg.* Græv. *in Trib. Reform. lib. 1. cap. 6. lib. 2. cap. 3.* Add. Just. Oldekopp. *in Observ. Crim. in fin.* ubi dictus Autor appendicem exhibet, in qua 42. exempla illorum refert, qui injuste torti, dolori cedentes delicta non perpetrata confessi ; & sic innocentes ultimo supplicio affecti sunt. Ipsa quoque S. Scriptura ejusmodi sanguinolentum Processum detestatur, atque abominatur ; Sanguis enim innocenter effusus clamat vindictam coram DEO, *Apo-cal. 6. v. 10.* Et quam anxie quoque innocentis sanguinis effusionem inhibitam, videt apud Jerem. *cap. 7. v. 6.* Ipse quoque DEUS T. O. M. dicitur odisse & abominari illos, qui innocentem effundunt sanguinem, *Proverb. cap. 6. vers. 15. & 16.* Cui itaque bonæ rei amabo inservit cruenta hæc quæstio? decernitur procul dubio eum in finem, ut de relictis hæcenus dubiis, plenius instruat, atque certior reddatur Judex ; Ast quid certitudinis judicantibus adferat res, quæ (satis illis ipsis JCris *l. 1. §. 2. ff. de qu.*) fragilis & periculosa est, ego haud percipio ; Hinc potius judico, quod certa notitia haud instruere possint Judicem tormenta fallacia, præsertim quia sub illis mentiuntur, qui pati possunt, mentiuntur etiam, qui non pati possunt, & sic illi patientia aut obstinatione superant tormenta, hi vero infirmitate & crudelitate tormentorum superantur. Hanc itaque miseriam Augustinus intuens, in hæc verba prorumpit: Quid est intolerabilius, magisque plangendum, & si fieri posset, fontibus lacrymarum, quam quod propterea Judex torqueat accusatum, ne occidat nesciens innocentem ; sit vero per ignorantiam miseriam, ut & tortum & innocentem occidat: quem,

D

nein-

ne innocentem occideret, torferat. Verissima sane verba! quæ, utinam cujusvis Judicis menti infixæ hærent, ne tam temere, ad quamcunque per tormenta expressam confessionem, tot miseri mortales ad immeritam mortem abriperentur.

§. IV.

Torturam porro canè pejus & angue, in omnibus bene constitutis Rebuspublicis fugiendam esse, insignia inevitabiliæque mala, quorum illa certissimus fomes est, suadent. Ecce enim quæstionem, paratissimum omnibus tyrannis summa sub injustitiæ specie, insubditos sæviendi medium. Nunquam enim tyranno ficta & sub ornata deerunt argumenta, quibus illos, quos suæ sævitæ elegerit objectum, juxta leges tormentis subjicere, miserosque sub egregio æquitatis prætextu, dirissimis cruciatibus percutere poterit. Exempli loco hic prodeat Tiberius, qui ad mortem damnatis, & ut loco torturæ sibi mori liceret perentibus, respondisse fertur: *se nondum ignovisse*, & sic mortem tandem quasi muneris loco concessit. Deinde etiam non tantum summis imperantibus, sed etiam omnibus potentioribus simul ac privatis, planissimam, sua scelera tute explendi, immanis tortura parat viam. Potentioribus enim, qui forte imperium tyrannidemque affectant, vel etiam aliis fallaciis se potentiores ditioresque reddere student, in promovendis suis desideriis egregie operam navabit hæc bellus: Quos enim sibi graves suisque conatibus obicem ponere vident illos fictis aliquibus indiciis suspectos redditos ad torturam abripi curabant; ubi tunc nullus expectandus dolorum finis, nisi ut per objecti criminis confessionem ad mortem condemnentur miseri, de Republica optime sæpe meriti. En itaque paratum medium, legitime ac sub pallio justitiæ, ab inimicorum gravi præsentia, sese liberandi. Memorabile hujus rei exemplum nobis suppeditat *Quintus Curt. lib. 5.* in Cratero ac Philota: Cum enim a gravi Philotæ præsentia sese liberare moliretur Craterus, nihil expeditius excogitare potuit, quam ut Philotam Regi Alexandro M. proditionis suspectum redderet, quo per tormenta fictum crimen extorquendi occasionem nactus, ipsum

eme.

e medio tolleret; nec illum fefellit quoque exitus, sed potius, licet impie, tamen dextre se ab æmulo suo liberavit Craterus. Apud Pontificios etiam hæc quæstio optimum adhuc remedium est, a piis & probis viris, quibus illorum fraudes & fallaciæ tam in religiosis, quam in aliis rebus secularibus notæ sunt, sese liberandi; aut enim illos de crimine magiæ suspectos postulant, & postea dirissimis tormentis subjiciunt, ut sic tandem, extorta propriis confessione, illos, sub specie justitiæ ad mortem condemnare possint; & itaque optimum inquirendæ veritatis medium. Denique etiam B. Dn. Græv. in *Trib. Reform.* satis demonstravit, quod & homines privati parem subinde injustitiam exercere possint, dicit enim *lib. 2. cap. 3.* corradere facile poterit aliquid malignorum hominum ingenium, quo torturam id adversarium apud Judicem impetret: Commodam enim facinorosis suppeditat occasionem, scelerum, quæ ipsi commiserunt pœnas, in alios innocentes derivandi: Exempli loco hic referam illud, quod mihi Ultrajecti a Viro doctissimo, de futuro quodam viro innocentissimo narratum est; hic enim, ex falsa latronis alicujus nominatione in carcerem conjectus, objectique criminis culpam vi metuque doloris confessus, & sic denique tristi supplicio, coram oculis latronis subjectus est: Peracto hoc spectaculo in cachinnos solutus latro, satis alta voce exclamavit, an non tibi miserrime sutor pulchre, prout juraveram rependi? Attoniti hanc rem audivere Judices, quibus interrogantibus quid hoc rei, sceleratissimis respondit latro; se aliquando huic futuri, quod par calceorum gratis sibi dare denegasset, pessima quæque minatum, & nunc denique illius injuriæ vindictam pulchre satis perfecisse. Quo postea factum, ut illius loci ita torturam restrinxerint, ut jam quasi sublata videatur.

§. V.

Illud quoque torturæ incertitudinem ejusque proinde imperfectionem non obscure arguit, quod in plerisque torquendi modis, tormentorum dolores exasperare & remittere in solius carnificis potestate sit: Ille enim pro lubitu Reos, vel

majoribus vel minoribus affligere potest anxietatibus, ut vix, imo vix Judex discernere queat, num severe, num vero mediocriter tantum torqueatur Reus. Quapropter quandoque contingit, ut carnifex, aut nummis corruptus, aut quacun- que alia ex causa, externo apparatu ferociter torquere fingat, quum interim leviter tantum fuerit; ut & ab altera parte, aut ab alio conductus, vel ex alia ratione severissime illum puniat, quem tantum leviter torquere simulat. Quia itaque carnifex utroque modo fucum facere potest Judici, satis exinde apparet, parum certitudinis ac fiduciae Judici, quod Reus sub tormentis confessus aut diffessus sit, emergere posse. Militat quoque maxime contra quaestionis usum, quod ipsissimo Juri Nat. exinde vis inferatur; illud enim dicitur; quod unusquisque justis, & ad sui defensionem, conductibus mediis uti, atque sic per consequens vitam suam defendere possit; Et cum sic consensu ferme omnium populorum defensio sui adscribatur Jur. Nat. quid quaeso aliud est, compellere mortales, ut per propria facta sibi exitium quaerant; quam funditus extirpare decantatum illud Juris Nat. principium, *sui defensionem nemini esse prohibendam*. Miseri enim Rei sub tormentis in sui perniciem id supplere adiguntur, quicquid certitudinis adhuc ex testium aut argumentorum penuria, ad illos condemnandos Judici deest, & sic dum propria sua confessione contra se pugnare coguntur, sui ipsius proditores torti constituuntur. O morem immanem! ficcine cum Christianis procedendum? B. D. Græv. *in Trib. Reform. lib. 2. cap. 2.* recte docet, quod in civilibus iniquum sit a Reo confessionem, quasi gladium ad illum jugulandum, exigere; domo enim adferre intentionem & instructum ad Judicem venire oportet actorem: quanto vero majori jure, iniquum illud quis exclamet placitum, quod in criminalibus, ubi de corio & vita humana agitur, actorem a Reo confessionem exigere jubet.

§. VI.

Torturae quoque praxin exinde vituperandam esse censeo, quod nusquam in universo S. Codicis contextu, hujus truculenti

culenti veritatis exprimendæ mediis, ullum videre detur vestigium. Minime vero, ut verbis Anton. Matth. loc. sæpe cit. utar, verosimile est, si ad veritatem indagandam necessaria esset quæstio, DEUM T. O. M. cujus leges, sine scelere, imperfectionis, argui non possunt, tam præclarum inventum prætermitturum fuisse. Divina enim vix ferre videretur justitia, si justum ac expeditum criminum investigandorum tortura foret medium, a DEO illam in S. Litteris silentio fuisse præteritam: crimina quippe pœnis expiari, quoniam adeo necessario divina exposcit justitia, illam provinciam quoque Judici seculari tam serio mandavit DEUS; hinc certe plus, quam probabile, evadit, si occulta crimina per quæstionem tam dextre legitimeque probari, & sic per consequens puniri possent, in terris judicaturis, illam criminum puniendorum viam indigaturum fuisse DEUM. Sed quid dico tantum nihil dicere de tormentis divina folia, nonne tacite sic satis prohibetur tormentorum praxis, dum ubique supremus Legislator in rebus dubiis probandis, ad testes & argumenta, nusquam vero ad torturam terrestres relegat Judices? Adducitur quidem a nonnullis pro defendenda quæstione, palmarii instar argumenti, potio amara ac maledicta, de qua *Num 5.* injicitur mentio: est illam toto cœlo a tortura distinctam fuisse, demonstratu perfacile est. Bibenda enim dabatur mulieri adulterii suspectæ eum in finem, ut assumpta hac potione mulieris venter intumesceret, simulque exinde pro commisso facinore, cruciatibus non levibus exagigaretur; sin vero criminis infons foret uxor, nihil omnino doloris aqua amara illi adferret, sed illæso corpore evaderet. Inde multa specialia & a torturæ genio abhorrentia hic notare licebit. Primo, quod infallibilis ex hac potione propinata, aut culpæ aut innocentie emerferit probatio: unde miraculosam & supernaturalem hanc fuisse probationem, plus satis arguit textus S. Scripturæ. Quis vero eo dementiæ procedat unquam, ut torturam, rei dubiæ probandæ modum infallibilem pariter dicat ac miraculosum? Certe, quæ ante de quæstione adstruxi, merito me exclamare jubent cum B. Dn. Græv. absit

in tortura sacrum quid aut miraculosum suspicemur; absit certum illud, atque infallibile ullo modo arbitremur, quod tortura nobis de veritate delictorum pandit, *in Trib. Reform. l. 2. cap. 1.* Secundo, hæc potio solos tantum excarnificat nocentes: torturæ vero cruciatus immanissimos, tam nocentes quam innocentes perferunt. Tertio, illa quoque inter torturam & hanc potionem differentia annotanda; quod hæc non, nisi in solo adulterii crimine investigando adhibita fuerit, illa vero in quovis delicti genere adhibetur. Quarto, potio amara non erat solus adulterii probandi modus; sed & simul nocentibus iusta pœna, quod secus in tortura est; ubi cruciatus communiter non habentur pro pœna, sed detecto demum crimine ad facinoris pœnam itur. Alii ad asserendam torturæ praxin producunt argumentum ex *Actor. 22. v. 24. & 15.* ubi Apostolus Paulus, ad exprimendam ipsi veritatem jamjam loris cædendus, non ideo deprecabatur quæstionem, quod injusta foret, sed hæc solum ob causam, quia civis romanus erat, quem, ut in primo Capite demonstratum est, Leges Civiles non facile torqueri permittebant. Sed Resp. Paulum Apostolum quæstionem sive torturam, quæ tunc temporis tam altas in Republica Romana jam egerat radices, tanquam injustum modum procedendi, non deprecatum fuisse, haud esse, quod admiremur. Noverat enim Paulus sese parum profecturum in alleganda juris iniquitate superbis illis Romanis, qui (testante Cicerone *lib. 1. de Orat.*) arroganter sibi persuadebant, quod omne jus præter Romanum, ridiculum & inconueniens esset. Ast mihi quendam regerentem audire videor, quorsum isthæc demonstratio scilicet in S. Litteris nullum reperiri torturæ exemplum; ideone quia S. Scriptura de illa conticescit, quæstio ex nostris exturbanda est Judicii? Multa enim pro diversa Reipublicæ forma, admitti præcepta, quæ in alia non obtinent, non raro postulat necessitas. Unde etiam est, quod multa, in Judiciis nostris recepta, quorum in S. Foliis ne verbulum quidem reperitur. Sed facilis his similibusque object. responsio est. Non equidem inficior, pro diversa regiminis forma varias quoque con-

condendas esse leges; verumtamen nulli populo & præsertim Christiano integrum est, in suam introducere Rempubicam tales leges, ex quibus æquitas illa ac iustitia, qua cunctæ a DEO olim latæ leges nitebatur, exulant. Hinc non ideo extirpandam suadeo torturæ praxin, quod nullo S. Scripturæ textu suffulta sit; sed ideo illam non admittendam esse concludo, quia nihil penitus in tortura conspicuum est, quod vel umbram veræ illius iustitiæ aut genuinæ æquitatis, quam in omnibus præceptis divinis observare licet, sapit. Hoccine enim B. L. æquitatem indicat, plectere quempiam, quem nondum constat fontem esse nec ne? Hoccine iustitiam sapit, noxios impunitos dimittere, & contra innoxios morte punire? Hoccine rationi naturali consentaneum est homines ad sui ipsius cædem constringere? Quæ omnia & longe plura in torturæ praxin involvi, jam satis demonstratum dedi.

§. VII.

Coronidis loco duo sese offerunt, quæ præ ceteris torturæ praxin Christianis suspectam admodum atque invisam reddere debent. Primum est, quod ab hominibus gentilibus primitus ortum duxerit, & per illos, quasi per traducem tandem ad nos delata sit hæc ferina inquisitio: Quamvis enim Romani præ cæteris quidem sui temporis populis æquitati maxime studerent; gentilem tamen ac severiorem illorum animum luculenter satis comprobatur, vel unica eorum usitata consuetudo, qua quondam homines solenni spectaculo sese mutuis vulneribus transfodere incitabantur, sanguineosque ejusmodi lusus non modo Magistratus permisit, sed & mortales, spe præmiorum, ad belluina hæc invitavit exercitia. Alterum, quod hominibus religiosis suspectum reddere debet quæstionis exercitium, hoc est: quod Romani, quantumvis ferocioris, ut probatum,

batum, indolis, in mancipia primitus torturam tantum instituerint, neque unquam facile liberos homines, sive cives romanos, tormentorum cruciatibus subijci voluerint. In servos itaque solos, quoniam ab initio adhibuerint quaestionem Romani; nonne hinc satis indicium exsurgit, illos ipsos satis vivide jam perpenderit torture iniquitatem? mancipiorum vero apud illos tam misera ac deplorabilis erat conditio, ut juxta illorum Leges nulla iis fieri potuerit injuria, *f. 3. Inst. de Injur.* quadrupedibus assimilata fuerint, *lib. 2. ff. ad L. Aquil.* ut & ipsa occidere impune licuerit Romanis. Hæc omnia itaque satis manifeste demonstrant, quaestionem, utpote a gentilibus & ferocibus Romanis introductam, ut & in mancipia, quæ vix homines dicebantur, primitus tantum exerceri solitam, longissime ex Tribunalibus Christianorum, quibus Evangelica semper cordi esse debet mansuetudo, proscribendam esse. Sed vereor, ne ita, ut suo tempore jam Lud. Viv. in *Comment. ad Aug. de Civit. DEI* monuit, conqueri futuro tempore cogat: Christianos homines tam multa gentilia, & ea, non modo charitati & mansuetudini christianæ contraria; sed & omni humanitati repugnantia, mordicus tanquam religiosissima retinere.

§. VIII.

Absolvimus itaque argumenta contra torturam pugnantia, nunc lustranda quoque veniunt illa, quæ pro defendenda ejus praxi adduci solent. Primum vero, quæ defendi solet, argumentum, usus longævus, atque inveterata apud tot populos consuetudo est. Ante ipsius urbis Romæ cunabula enim, apud Athenienses Rhodiosque (a quibus non exiguam suarum Legum Romani mutarunt partem) hic veritatis investigandæ modus jam invaluit; quia vero longa consuetudo non minorem quam ipsa lex continere debet vigorem *lib. 33. ff. de LL.* hinc illi

illi torturam, utpote tam antiquitate, quam tot populorum consensu corroboratam necessario tanquam legem in Republica esse salutandam, acriter contendunt. Ast, quis non videt infirmitatem hujus ab antiquitate desumpti argumenti? legis autoritate munitam esse debere consuetudinem, haud inficior ego; attamen ut aliquid veræ consuetudinis insigniatur nomine, & per consequens legis virtute donetur non sola antiquitas, non actuum frequentia, nec solus multorum populorum consensus sufficit; quia errantium multitudo non revelat, aut corrigit erroris turpitudinem, nec malæ causæ justitiam multorum patrocina purgant. Sed rationabile insuper nulloque errore primitus introductum esse oportet illud, quod veræ consuetudinis meretur titulum *lib. 39. ff. de LL.* Malæ vero consuetudines neque ex longo tempore, neque ex longa consuetudine confirmantur, *vid. Nov. 137.* Siquidem itaque teste Imperatore, rationabilem nulloque errore introductam esse decet consuetudinem, ut legis autoritate gaudeat; sequitur omnino hanc summe irrationabilem, gravissimoque errore introductam torturam, consuetudinis nomine indignam esse. Aliud quoque, quo tortura defenditur, ex Justiniani aut alterius Principis Romani auctoritate, elicitur argumentum. Inquiunt enim hujus sanguinolentæ carnicinæ fautores: quemadmodum & alia in Juris Rom. sacrario instituta, apud nostrates legum gaudent auctoritate; ita & hoc de quæstione placitum, tanquam a Justiniano aliisque Imperatoribus confirmatum, legum numero eximere, haud quaquam imperatoria illorum Legislatores finit Majestas. Sed debile me hercule! ac imbecille pro funestis tormentis hoc argumentum est: Notum enim, quod nullus Princeps, penes quem in terris residet Majestas, alterius Majestatis Legibus obedire, necessum habeat; Et quia sic quilibet Principum

E hodie

hodie id potest in suo territorio, quod potest Imperator in Imperio; sic quoque exinde fluit, unumquemque Imperantem posse leges in territorio suo male receptas abrogare, æquioresque in illarum locum substituere.

§. IX.

Acrius quoque pro defendendis quæstionibus a dissentientibus objici solet, quod nempe sine gravissimis Judiciorum incommodis illa praxis tolli nequeat: quemadmodum enim Reus, de cujus innocentia jam constat, absolvendus; ille vero, quem criminis fontem esse liquet, ad debitam pœnam condemnandus: ita etiam medium adhibendum, per quod aut suspecti innocentia, aut ejusdem (ut barbare loquar) nocentia Judici emergat, justeque Reus exinde aut absolvatur, aut condemnatur; huic autem Rei, quoniam luculenter admodum inservit tortura, maxime in Judiciis nostris retinenda videtur. Sic dissentientes putant. Sed nullius momenti hæc objectio est, quis enim non videt torturam esse rem fallacem, periculosam & erroneam, neque post adhibita tormenta Judices de patrato crimine esse certiores, quam antequam Reus equuleo fuerit impositus. Fatentur utrique ipsi Adversarii neminem aut absolvendum aut condemnandum esse, nisi aut de innocentia, aut de crimine commisso liquido constiterit. Sed quid quæso hic præsidii in suspecti hominis reatu aut innocentia detegenda, adferet tortura, quæ adhibita non magis, quam si non adhibita, tranquilla conscientia quempiam condemnare, vel absolvere poterit æquus Judex, utpote qui tam crebræ quæstionis fallaciæ haud ignarus, rem omnem non modo haud probatam, sed & magis suspectam, quam antea erat, habiturus est? Ex quibus itaque satis liquet, illos gravissime errare, qui supponunt, torturam esse medium, quo mediante suspecti aut absolvi, aut condemnari queant.

§. X.

§. X.

Dissentientes porro iniquum esse ajunt, ut, quem indicia nonnulla suspectum arguunt, ille vel absolvatur; vel condemnetur. Ad refutandam vero hanc opinionem, provoco ad Anglorum, Batavorum aliorumque Populorum mores, pene quos, licet nullus torturæ hodie superfit usus, tamen nec suspectus pure absolvitur, nec etiam condemnatur: Detinent enim criminis suspectos per aliquod temporis spatium in vinculis, & accuratissimam contra illos inquisitionem instituunt, si vero ex instituta hac inquisitione, aut de illorum innocentia, aut commisso crimine non sufficienter constet, datis fidejussoribus de Judicio sisti, tamdiu ab Instantia absolvunt, usque dum graviora contra illos exsurgant inquirendi argumenta. Possent vero hic quis objicere, quod cautio tamen in criminalibus non locum habeat; sed Resp. credendo, quod non semper locum habeat, ubi verus jam adest, Reus & criminis convictus, hic vero tantum suspectus adest, qui nullo modo evinci potest; Ergo procedendum hic eodem modo, ut fieri solet, quando Reum ob terrorem perpeffam torturam ab Instantia absolvunt, datisque fidejussoribus de Judicio sisti ita dimittunt, ut data dextra sub pœna convicti promittat obedientiam. Et denique quid si concedam, Judicem sic esse coactum, aliquando suspectum & sic fortasse verum criminis Reum absolvere; exinde tamen non sequitur, quod ipsi, ut huic incommodo obviam eat, ad quaestionis usum, qui obnoxius est tantis fallaciis, provolandum sit. Hoc enim, ut fiat, non patitur illud Apostoli monitum; non esse facienda mala, ut inde eveniant bona. Fungetur itaque magis secure suo officio ille Judex, qui sua judicia divinis præceptis, quæ nusquam illum violentum hoc examen docent, conformat, & DEO tantam soli animorum & renum scrutatori, occultus scelerum

autores puniendos committit. Dissidentes porro urgent, quod tamen iniquum sit, ut aut suspectus absolvatur, aut condemnetur, adeoque ad hanc provolandam esse torturam. Egrege sane! quasi vero suspectus, qui ad torturam rapitur, non condemnaretur. Dicit enim expresse Anton. Matth. *ad Tit. de Quæst. cap. 5.* omnem corporis cruciatum, etiamsi ante sententiam inferatur, pœnam esse. Quam immanes vero ac diros cruciatus subeat miser sub tortura, non est, quod hic rursus opere demonstrum; certum enim est, vix ullum tormentorum genus nunc usurpari, quod cum ipsa morte, mille modis non sit comparabile. En itaque dextrum ac lepidum torturæ inventum, ne quis tanquam suspectus condemnetur.

§. XI.

Denique hujus carnificinæ Patroni provocant ad experientiam, dicendo: Quod non una vice, homines facinorosi, expressa iis per tormenta veritate, pœnas experti sint promeritas, qui alias, si tormenta adhibita non fuissent, haud puniri potuissent; & sic omnino putant tormenta, tanquam medium eruendæ veritatis certissimum, in qualibet bene constituta Republica toleranda esse. Sic illi: sed loco responsionis, experientiam experientiæ oppono. Inquiunt enim dissidentes, salutem Reipublicæ exposcere, ut homines facinorosi puniantur. Fateor & ego illud, sed contra assero, Reip. magis interesse, innocentes non excarnificari pœnis acerbissimis, nec morte plecti immerita. Illi deinde ad experientiam, quæ sæpius docuit, facinorosos per extortam confessionem justis affectos esse pœnis, provocant: ad quam & ego pro defendenda mea opinione provocho; palam enim est, quod multi, non dicam plurimi, mediante hac carnificina, delicta nunquam commissa confessi sunt, & sic injustis pœnis, ac immerita morte affecti sunt. Exempla illorum hic recensere,

cenſere, pagellarum anguſtia prohibet, hinc curioſo Lectori commendo Autores *ſupra ſ. 3. hoc Cap.* jamjam adductos, ubi infinita exempla, injuſte tortorum & immerita morte affectorum legere licebit. Ego interim ſatius eſſe puto cum Trajano impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnare, *lib. 5. pr. ff. de pen.* quod inſuper comprobatur, *Gen. cap. 18. v. 23.* ubi Abrahamum, excidium, quod DEUS minitabatur Sodomitis, non aliam ob cauſam, deprecantem cernimus; quam, quod pauci adhuc in illo populo ſupererant probi & pii homines, quibus tum una pereundum fuiſſet. Deinde etiam parabola Chriſti huc ſpectat: Ne colligendo zizania eradicetis ſimul triticum, ſinite utrumque ſimul creſcere uſque ad meſſem. *Matth. cap. 13. v. 29.* Ad ſimilitudinem hujus dicti, Judex ſalva conſcientia decem nocentes, de quorum delictis ſibi non certo conſtat, potius abſolvere, quam unum innocentem torturæ ſubjicere, & extorta confeſſione ad immeritam mortem condemnare poteſt. Ex hiſce itaque aſſertis ſufficienter conſtare autumo illud, quod in rubro hujus Diſſertationis affirmavi, torturam nempe tanquam rem irreligioſam, injuſtam, & Juri Divino, ac naturali contrariam, ex Foris Chriſtianorum longiſſime proſcribendam eſſe.

DECANUS PRÆSES
NOBILISSIMO DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

Moris eſt in Academia noſtra, ut cum infinitæ ſint in quaſtionibus Juris ob varias rationes alibi ſuſius expoſitas diſſenſiones & opinioniones communes contra communes, non ſolum liceat Profeſſoribus libere ſentire, ſed & eadem libertas relinquatur Candidatis in Diſputationibus Inauguralibus. Quare & ego eadem libertate Te gaudere libentiſſime patior, præprimis cum eandem ſententiam,

E 3   quam

quam propugnans jam anno 1624. Joannes Grævius peculiari Tractatu, quem sub tit. *Tribunalis reformati* edidit, prolixius defenderit, & quantum scio, Jcti jam fere per seculi spatium tacuerint, & ejus opinionem nemo peculiari scripto refutaverit, imo celeberrimus Jctus Belga Antonius Matthei in Tractatu *de Criminibus* ad titulum *de Questionibus* Cap. 5. doctrinam Grævii, etsi ejus nomine suppresso (non, ut puto animo maligno, sed ne opinioni illi auctoritate Doctoris Arminiani præjudicium crearet) in summam contraxerit, & judicio suo quod valentiora videantur argumenta, quibus oppugnantur tormenta, quam quibus defenduntur, tantum non approbaverit. Cum vero tota hæc Disputatio Tua sit, non mea, patieris, ut paucis mentem meam de hoc negotio aperiam, ne, quod alias non solet esse infrequens, aliena doctrina tanquam mea allegetur. Iniquam esse Torturam, & Christianas Respublicas non decentem, cordate assero. Assero etiam, optandum esse, ut hic nævus cum aliis plurimis ex Christiana Republica exterminetur, sed in quantum regulæ prudentiæ id permittunt. Utrum vero ita simpliciter consuli debeat Rectoribus rerum publicarum Christianorum, ut torturam ad imitationem Anglorum aliorumve Populorum exterminent, subsisto. Et cum instituti ratio non admittat, ut plene sententiam meam declarem, faciam id saltem per compendium, & melioris illustrationis gratia simile illud considerandum propono. Bene facit Medicus, ut statum hominis ægotantis, ac signa morbi accurate secernat a signis sanitatis. Tum & cognito morbo serio operat, ut ille expellatur. Sed quantum id permittit prudentia Medica. Neque enim absque gravi periculo ægotantis indistincte poterit adhibere medicamenta morbo adversa, sed varia consideranda sunt Medico, puta ut radices morbi simul tollantur, ut constitutio corporis, ætas, consuetudo, & annon malum nimis altas radices egerit, ut totum tolli nequeat, & quæ sunt similia, expendantur; Sic & Politicus, ac Jctus in quæstione de Tortura, antequam consulat, Torturam esse eradicandam, considerabit, an & reliqui nævi, quibus laborant Christianorum Respublicæ, simul tolli queant, ut, annon Tortura sublata & reliquis nævis intactis, graviora damna sint metuenda. Considerabit, annon illæ Respublicæ, quæ Tortura non utuntur, sint feliciores, vel annon iisdem ac forte majoribus abusibus sint obnoxie. Ita v. gr. notum est iis, qui accuratorem notitiam habent processus Anglicani, quales quantæque soleant esse querelæ de corruptione testium, quorum testimoniis Reus oneratus, etiam sine confessione, condemnari solet. Sed nolo prolixior esse, neque hæc attuli, ut Tecum disputare,

sputare, vel sententiam Tuam oppugnare velim, sed ut declarem saltem, quæ sit mea de toto hoc negotio sententia, & cur nondum sustineam, nisi hæc omnia ante probe sint excussa, consilium de exterminanda e Christianorum Rebus publicis Tortura, vel simpliciter approbare, vel simpliciter improbare. Quare licebit hic mihi libertate illa uti, quam olim in re dubia Populus Romanus indulgebat suffragia ferentibus de novis Legibus, aut etiam ipsis Judicibus datis, ut dicam NONDUM LIQUET. Alii igitur tempori servo posteriores meditationes ea de re, quod & Tu forte in secundis curis facies. Neque enim ista dubia tanta esse prædico, ut non possint forte aliis consiliis posterioribus emendari, aut plane tolli. Tu interim, Nobilissime Domine Candidate vale, & res Tuas feliciter age. Dabam d. 15. Junii, Anno 1705.

CLARISSIMO DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

JACOBUS FRIDERICUS LUDOVICI, D.

Prof. Publ. & Fac. Jurid. Adfessor.

Practicum sane est thema, quod in Disputatione Tua Inaugurali pertraçasti. Torquemur omnes a teneris unguiculis, & sæpe inique torquemur. Torquet nos Divus Priscianus: torquet nos Scharfhi Darapti, Felapton, Disamis & Ferison; torquent nos Dieterici aliorumque Epizeuxis, Anadiplosis, Anaphora: Torquent nos, qui Religionem ex sectis, non vero ex limpido Verbi Divini fonte diducunt: Torquent nos illi, qui Tribonianum non habito respectu ad mores nostros adorant; Tortura ubique deprehenditur. O nos miseros? Hæc Tortura sine dubio non solum ex Christianorum, sed omnium etiam moratorum gentium Republica esset ejicienda. Sed maxima inde Tortura crearetur Patronis antiquarum fabularum Reipublicæ, ergo, si credere fas est, interest, ut omnes novitates supprimantur. Idem forsân de themate, quod elegisti, erit judicium multorum. Nam & multorum interest, ut Tortura delinquentium retineatur. Forsân vero & tempus veniet, ubi multorum aliud erit judicium. Venit mihi nuper ad manus libellus, cui titulus: *Effigies Justitiæ*; das ist, Bildniß der Gerechtigkeit, samt dero Inhalt und Bedeutung, so dann auch eine aus Göttes

6427

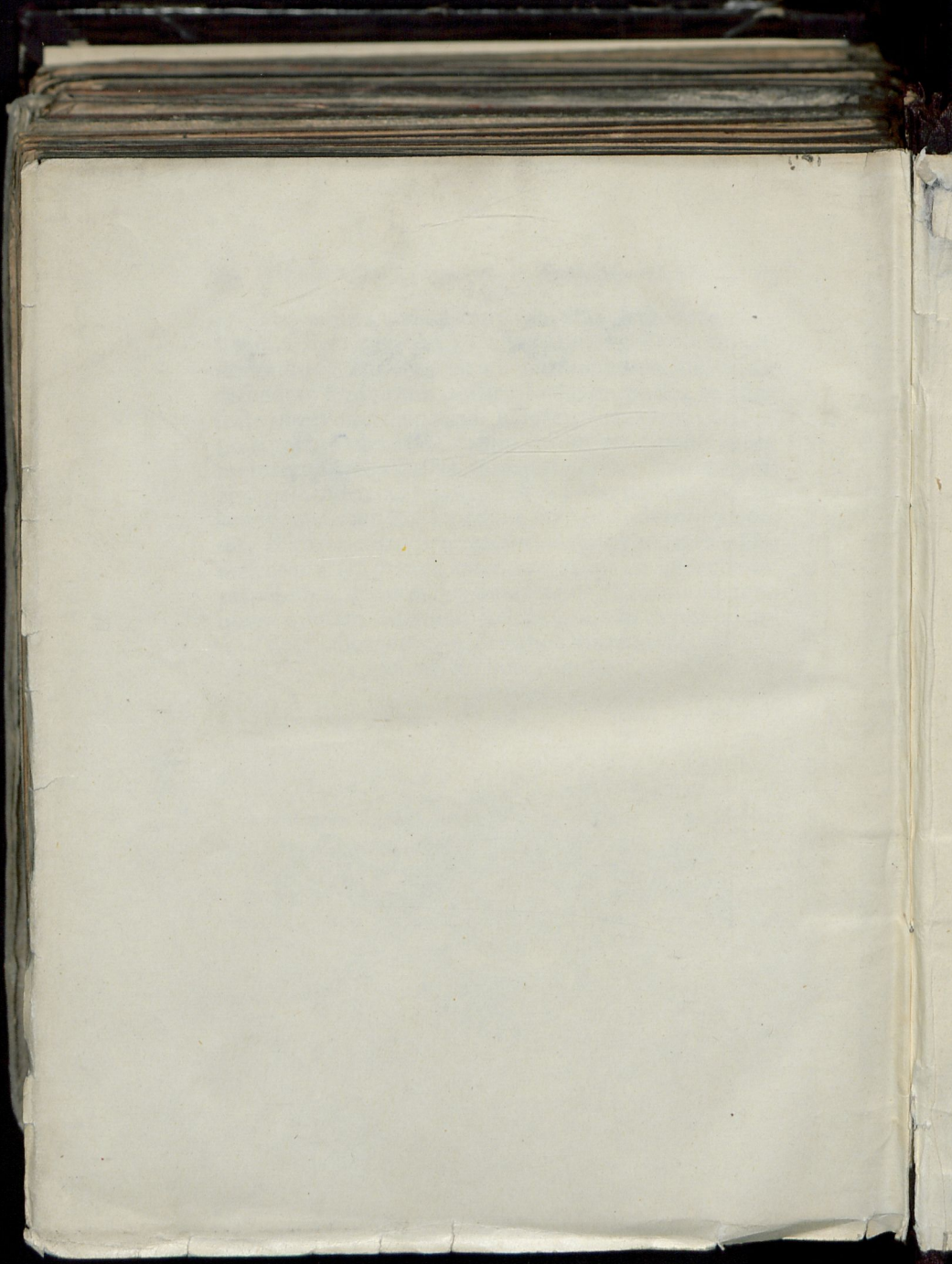
Gottes Wort und der Natur angestellte genaue Untersuchung, ob das *Effigies Torturae* derselben ähnlich sey, oder nicht? in quo libello pleraque argumenta, quæ adduxisti contra Torturam, & plura adhuc habentur, exempla item inique Torturam passorum adducuntur. Ex quo constat, Te non singularem profus opinionem fovere, cui scilicet & multi alii Viri doctissimi, quos allegasti, calculum suum adjecerunt. Quamvis ergo non sperandum sit, Legislatores Torturam statim ex foris suis proscripuros esse; interim tamen diligentiae Tuae laus nihilominus debetur, quod iniquitatem Torturae in Tua Disputatione ostenderit. Non enim omnia, quæ in praxi partes litigantes torquent, cum principiis juris genuinis conveniunt. Torquent præterea Clientes Rabulæ, torquent Auditores imperiti Doctores, qui ipsi melius facerent, si in discentium numero nomina sua profiterentur, quam ut alios stolidia sua ambitione torquerent. Sed dabit omnibus hisce DEUS aliquando finem. Transeat itaque Tortura. Votum meum est, Clarissime Candidate, ut prospera quæque Tibi quocunque tempore eveniant. Fuiſti meus Auditor admodum industrius: sicuti vero non hausisti ex meo ore, ut spero, vanos sermones, obtreccionem aliorum, voces ambicioſas, & id generis alia: ita quoque certo confido, Te aliquando verum causarum Patronum evasurum esse. DEUS annuat cæptis Tuis. Vale cum Tuis, vale cum tota Pomerania nostra. Dabam ex

Museo in Illustri Fridericiana d. XIX. Jun.

M D C C V.

Halle Diss. 1705
(T-Z)

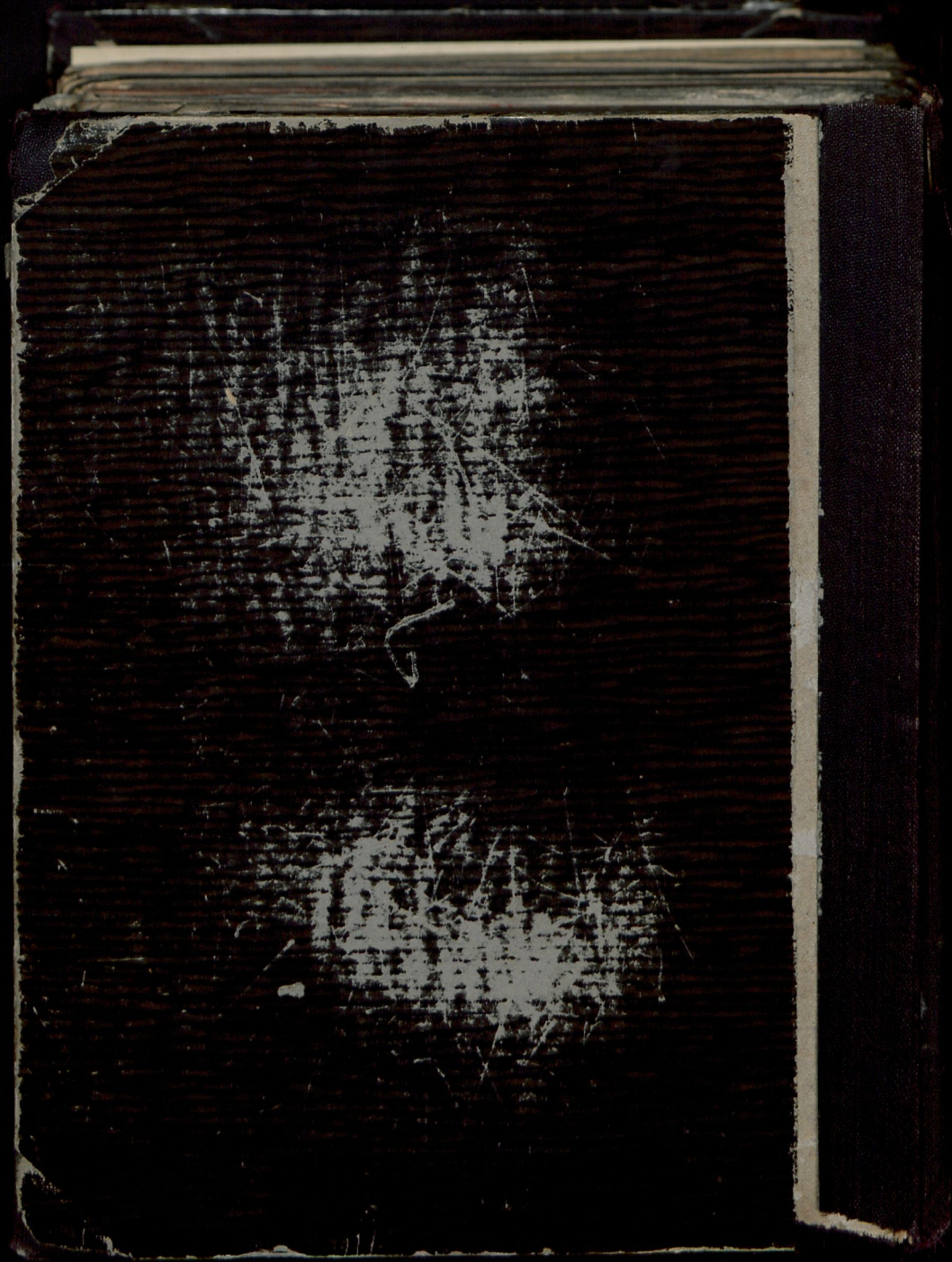
ULB Halle
001 923 900

3

Sb

Dpl. p.

1705 23/12. 6

DISSERTATIO JURIDICA
DE

TORTURA

EX

FORIS CHRISTIANO- RUM PROSCRIBENDA,

Von

*Ab*schaffung der Tortur in denen Christ-
lichen Gerichten,

QUAM

PRÆSIDE

CHRISTIANO THOMASIO,

JCTO, S. REG. MAJ. BORUSS. CONSILIARIO, PROFESSORE PUBL. ET FA-
CULT. JURID. DECANO,

IN ALMA FRIDERICIANA

Anno 1705. Menſe Jun.

RESPONDENDO PROPUGNAVIT

MARTINUS BERNHARDI,

POMER.

HALÆ SALICÆ, EX OFFICINA HENDELIANA, MDCCXLIII. (s)

1705

